

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ Г.С. СКОВОРОДИ**

**ФАКУЛЬТЕТ ПСИХОЛОГІЇ І СОЦІОЛОГІЇ
КАФЕДРА СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ І СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ**

*Присвячено 215-річчю заснування
ХНПУ імені Г.С. Сковороди*

**СУЧАСНІ РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ
СОЦІАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ ОСОБИСТОСТІ
В РІЗНИХ СОЦІАЛЬНИХ ІНСТИТУЦІЯХ**

**МАТЕРІАЛИ
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
22 ЛИСТОПАДА 2019 РОКУ**

ХАРКІВ – 2019

УДК 37.015.31:316.42
ББК 74.60
С91

Затверджено редакційно-видавничою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди (протокол № 6 від 05.11.2019 р.).

Сучасні реалії та перспективи соціального виховання особистості в різних соціальних інституціях: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Харків, 22 листопада 2019 р. / за ред. М.П. Васильєвої. Харків: ХНПУ імені Г.С. Сковороди, 2019. 145 с.

Збірка містить матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, присвяченої сучасним проблемам професійної підготовки майбутніх фахівців соціальної галузі, реаліям і тенденціям розвитку професійної діяльності фахівців соціальних інституцій з вирішення актуальних проблем соціальної роботи.

Матеріали представляють інтерес для науковців і практиків у галузі соціальної і соціально-педагогічної діяльності, науковців-початківців (здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів спеціальності «Соціальна робота») й практиків – фахівців соціальних інституцій.

© Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди, 2019.

© Кафедра соціальної роботи і соціальної педагогіки, 2019.

© Васильєва М.П., 2019.

Арестова А.С. ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ ДО ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ ПІДЛІТКІВ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....	71
Гудевич Т.А. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ ГАЛУЗІ ДО СОЦІАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ ПІДЛІТКІВ В УМОВАХ САНАТОРНОЇ ШКОЛИ-ІНТЕРНАТУ.....	75
Гусон В.А. ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ ГАЛУЗІ ДО СОЦІАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ КАЗКИ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....	79
Деділова Т.В. ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОФОРІЄНТАЦІЙНОЇ РОБОТИ ЗІ ЗДОБУВАЧАМИ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ З УРАХУВАННЯМ ГЕНДЕРНОГО АСПЕКТУ.....	82
Довидченкова О.М. КОМПЛЕКС ЗАСОБІВ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДО СОЦІАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ З ВИКОРИСТАННЯМ ХРИСТИЯНСЬКИХ МЕТОДІВ.....	86
Каймакова В.А. ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ ДО ПРОФІЛАКТИКИ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....	89
Коваль К.С. ЗМІСТ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ ГАЛУЗІ ДО ПРОФІЛАКТИКИ ДЕЛІНКВЕНТНОЇ ПОВЕДІНКИ ПІДЛІТКІВ.....	92
Коваль О.В. ЗАСОБИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДО ПРОФОРІЄНТАЦІЇ УЧНІВ СТАРШИХ КЛАСІВ.....	95
Левченко А.А. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ ДО СОЦІАЛІЗАЦІЇ ПІДЛІТКІВ В УМОВАХ ТВОРЧИХ ОБ'ЄДНАНЬ.....	98
Любіна-Безкоровайна А.О. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДО ПРОФІЛАКТИКИ ДЕЛІНКВЕНТНОЇ ПОВЕДІНКИ ПІДЛІТКІВ.....	103
Мозгіна Н.І. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ ГАЛУЗІ ДО ПРОФІЛАКТИКИ АДИКТИВНОЇ ПОВЕДІНКИ ПІДЛІТКІВ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....	108
Пахомова Н.В. КОМПЛЕКС ЗАСОБІВ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ ДО ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ В ЗАКЛАДІ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....	112
Письменко Б.О. УПРОВАДЖЕННЯ РОЗРОБЛЕНОГО КОМПЛЕКСУ ЗАСОБІВ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДО ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ ПІДЛІТКІВ ГРУПИ РИЗИКУ ЗАСОБАМИ ТЕЛЕБАЧЕННЯ.....	115

Довидченкова О.М.
здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня
Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди

КОМПЛЕКС ЗАСОБІВ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДО СОЦІАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ З ВИКОРИСТАННЯМ ХРИСТІЯНСЬКИХ МЕТОДІВ

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент О.М. Василенко

У статті розкрито суть понять «засіб», «засоби професійної підготовки». Охарактеризовано компоненти підготовки майбутнього соціального працівника до соціального виховання дітей молодшого шкільного віку з використанням християнських методів. Наведено комплекс засобів цієї підготовки.

Ключові слова: професійна підготовка, компоненти підготовки, засоби, соціальний працівник, соціальне виховання, дитина молодшого шкільного віку, християнські методи.

The article reveals the following concepts: "a tool", "tools of professional training". It characterizes the components of training a future social worker for social education of primary school children with the use of Christian methods. The article gives a set of tools for this training.

Keywords: professional training, components of trainingtools, a social worker, social education, a primary school child, Christian methods.

Постанова проблеми. Вивчення світового досвіду підготовки працівників соціальної сфери є одним з найважливіших інструментів розробки і впровадження нових ідей, який надає можливості глибше осмислити специфіку соціальної роботи, запобігти помилкам при підготовці соціальних працівників у закладах вищої освіти, упровадити в навчання основні соціально-виховні концепції у поєднанні теорії та практики.

Аналіз нормативного забезпечення, що регламентує процес підготовки фахівців соціальної галузі (Закон України «Про освіту» (2017), «Про вищу освіту» (2017) та ін.) показав, що з метою створення соціально-виховного середовища соціальні працівники закладів освіти мають проводити заходи спрямовані на формування особистості, засвоєння нею системи соціальних знань і цінностей, соціального досвіду і норм соціальної поведінки. Отже, саме соціальний працівник повинен відігравати значну роль у соціальному вихованні дітей молодшого шкільного віку, оскільки соціальне виховання для учнів молодшої школи є основним фактором соціалізації дитини [1].

З огляду на це основною ідеєю професійної підготовки майбутнього працівника соціальної сфери, її важливими завданнями є розробка комплексу засобів, спрямованих на систему знань щодо основ соціального виховання. Важливу роль у вихованні дитини мають методи християнської етики, оскільки ці методи сприяють духовно-моральному розвитку дитини молодшого шкільного віку та формують в ній основи життєвої компетентності [7].

Аналіз психолого-педагогічної літератури свідчить, що проблему підготовки майбутніх соціальних працівників в різних аспектах розглядали: Р. Вайнола, М. Васильєва, А. Капська, В. Костіна, Л. Міщик, А. Рижанова, С. Харченко, І. Шеплякова (теоретико-методологічні основи підготовки); О. Крюкова, Н. Сейко (використання основ християнства у підготовці майбутніх учителів); В. Жуковський, В. Сучок (методи духовно-морального виховання дітей засобами християнської етики у роботі соціального працівника).

Проте, проблема професійної підготовки майбутніх соціальних працівників до соціального виховання дітей молодшого шкільного віку християнськими методами є недостатньо розробленою та потребує методичного забезпечення комплексу засобів цієї підготовки.

Мета статті. На основі аналізу наукової літератури охарактеризувати компоненти підготовки майбутнього соціального працівника до соціального виховання дітей молодшого шкільного віку з використанням християнських методів та навести комплекс засобів цієї підготовки.

Основний виклад матеріалу. Розробка комплексу засобів підготовки майбутніх соціальних працівників потребує уточнення дефініцій «засоби», «засоби підготовки» саме до соціального виховання дітей молодшого шкільного віку з використанням християнських методів. Під комплексом розуміють сукупність, поєднання предметів, явищ, дій, властивостей, складових, одне ціле [3].

Аналіз літератури свідчить, що поняття «засіб» розглядають як матеріальний або ідеальний об'єкт, який використовується для досягнення мети (В. Оконь, В. Оніщук); різноманітну діяльність: працю, гру, спілкування, навчання, а також способи її організації (Г. Коджаспірова, Н. Тарасевич); дія, що надає можливість здійснити що-небудь, досягти чогось (академічний тлумачний словник).

Законом України „Про вищу освіту” професійна підготовка визначається, як „здобуття кваліфікації за відповідним напрямом підготовки або спеціальністю”. Професійна підготовка майбутніх соціальних працівників є необхідною передумовою їх становлення як професіонала, соціально компетентних, психологічно зрілих особистостей, що володіють високою фаховою майстерністю, сучасним світоглядом, потребою розширювати і поглиблювати власну компетентність, що потребує відповідних засобів підготовки (зміст освіти, педагогічний процес) (О. Добровіцька) [4]. Отже, на основі аналізу досліджень Р. Вайноли, М. Васильєвої, В. Жуковського, В. Костіної, Л. Кудрик, Л. Міщик, А. Рижанової, Н. Сейко, Ю. Сурмяк, В. Сучок щодо основних засобів підготовки майбутніх соціальних працівників до соціального виховання дітей молодшого шкільного віку можна віднести компоненти педагогічного процесу (цілі, принципи, зміст освіти, методи, форми), допоміжні знаряддя, підручники, посібники, техніку, дидактичні розробки, емоційну атмосферу заняття, які дозволяють оптимізувати підготовку майбутніх соціальних працівників до соціального виховання дітей молодшого шкільного віку з використанням християнських методів.

Зміст діяльності з підготовки майбутніх соціальних працівників до соціального виховання дітей молодшого шкільного віку з використанням християнських методів містить такі компоненти: когнітивний (формування системи соціально-педагогічних знань шляхів, засобів і методів соціального виховання засобами християнських методів, суть християнських методів); діяльнісний (система фахових умінь з соціального виховання дітей молодшого шкільного віку з використанням християнських методів); мотиваційний (забезпечення професійно спрямованого формування здібностей та якостей, які дають можливість спеціалісту вільно і впевнено діяти щодо роботи з дітьми молодшого шкільного віку з використанням християнських методів).

Для формування системи соціально-педагогічних знань студентів нами було розроблено комплекс засобів. Так, для формування когнітивного компоненту зі студентами було проведено лекцію «Методи християнського виховання», де розглядалися питання: суть, значення методів виховання; порівняльна характеристика методів виховання в православній і світській педагогіці; особливості використання християнських методів у вихованні дітей молодшого шкільного віку. Також для систематизації знань з християнських методів у вихованні дітей молодшого шкільного віку було проведено семінарські заняття «Методи виховання дітей в сім'ї». Студенти методом мозкового штурму визначали оптимальні методи виховання в сім'ї. Завдяки обговоренню виявили християнські методи, які історично використовують у вихованні дітей в сім'ї. У ході дискусії на тему «Християнські методи виховання дітей в громаді» студенти розмірковували про важливість використання потенціалу християнського віровчення у роботі з дітьми.

Отже, комплекс розроблених засобів спрямовано на систематизацію наукових знань студентів щодо педагогічної сутності християнських методів, особливості їх використання у соціальному вихованні молодших школярів у мікросередовищі (сім'я, школа, громада);

Для формування вмінь щодо використання християнських методів було залучено студентів до проведення театралізованих вистав, приурочених до великих та дванадесятих свят. У ході перегляду фрагментів фільму про різдвяні свята, прослуховування різдвяних колядок та щедрівок зі студентами обговорювалися християнські традиції, спрямовані на формування сімейної єдності, поваги до старшого покоління. Для виявлення особливостей впливу на моральні цінності дітей таких методів, як рукоділля, розпис писанок на Великдень, приготування дванадцяти страв на Різдво, було розроблено проблемні ситуації з використанням цих методів. Розроблений для студентів виховний захід «Намалою голос пісні», було спрямовано на виховання поваги до надбань та традицій нашого народу; ознайомлення з традиціями до свята Великодня; поглиблення знань про традиції підготовки до цього свята.

Важливою ділянкою формування мотивації студентів до використання християнських методів у вихованні дітей молодшого шкільного віку є виконання творчих завдань, включення студентів у дослідну роботу. На прикладі аналізу проблем «Найвища цінність людини; значення людини в цьому світі; рід, родина, сім'я і їх значення у соціальному вихованні дитини» студенти легше включаються в багатосаровий педагогічний процес, розуміючи внутрішні механізми вирішення реальних соціально-виховних ситуацій, які потребують християнських методів (соціально-прийнятної поведінки і діяльності особистості, звичок, відносини з оточуючими).

Виконання творчої роботи сприяє формуванню комплексу вмінь – обрати проблему, сформулювати завдання, визначити їх місце в ієрархії виховних цілей, обґрунтувати шляхи розв'язання, дати аналіз з науково-теоретичних позицій. Творчі роботи студентів стимулюють дослідницький підхід до професійної діяльності. Тому було розроблено завдання написати сценарій свята «Білий сон в біле Різдво». Ця робота проявила зацікавленість та інтерес у студентів, сприяла творчому духу командної роботи, мотивувала до живого спілкування. Дала можливість студентам реально відчувати глибокий, таємничий світ свята.

З метою розвитку професійної компетентності майбутніх соціальних працівників в аспекті соціального виховання слід розробити індивідуальні завдання, які враховують конкретні умови використання християнських методів. Для опанування методів впливу середовища на особистість (спілкування, думка, привчання, тренування, організація діяльності, спілкування, діалог, перенавчання, створення нового середовища, нова діяльність, зміна сенсу життя, відносин, діяльності, зміна поведінки, зміна ситуації, зміна середовища) студентам було запропоновано виконати завдання: визначити шляхи і засоби соціального виховання дітей молодшого шкільного віку; охарактеризувати християнські методи, завдяки музики, мистецтва, образотворчого мистецтва, завдяки яким формується інтерес дітей до християнських цінностей.

Таким чином, комплекс засобів підготовки майбутніх соціальних працівників – це сукупність структурованих форм та методів, що мають на меті сформувати готовність майбутнього соціального працівника до роботи з дітьми, що забезпечує формування ціннісного ставлення студентів до соціального виховання дітей молодшого шкільного віку з використанням християнських методів.

Подальшого дослідження потребує експериментальна перевірка комплексу засобів підготовки майбутніх соціальних працівників до соціального виховання дітей молодшого шкільного віку з використанням християнських методів.

Список використаних джерел:

1. Василенко О.М., Малько А.О. Соціально-педагогічна діяльність у закладах освіти. Харків: Крок, 2003. 83с.
2. Васильєва, М.П. Роль комунікативної компетентності в професійній діяльності фахівців освітньої галузі *Проблеми інженерно-педагогічної освіти*. Харків : УПА, 2017. №. 56-57. С.132-137.
3. Енциклопедія для фахівців соціальної сфери. За заг. ред. проф. І. Д. Зверєвої. Київ, Сімферополь: Універсум, 2012. 536 с.

4. Добровіцька О. О. Підготовка майбутніх соціальних працівників до толерантної взаємодії в умовах інклюзивного середовища. *Теоретико-методологічні засади впровадження інклюзії в закладах освіти* : монографія. За наук. ред. М. Є. Чайковського. Київ : Університет „Україна”, 2019. С. 364–464.
5. Малько А.О. Соціальне виховання інформаційного суспільства. *Теоретико-методологічні проблеми виховання дітей та учнівської молоді*: Зб. наук.пр.: У 2 кн. Кн. 1. Ктїв: Ін-т проблем виховання АПН України, 2002. С. 82-87.
6. Міщик Л. І. Теоретико-методичні основи професійної підготовки соціального педагога у закладах вищої освіти: дис. доктора пед. наук : 13.00.05. Запоріжжя: ЗНПУ, 1997. 359 с.
7. Сучок В. Є., Жуковський В. М. Духовно-моральне виховання дітей молодшого дошкільного віку засобами християнської етики: навчальний посібник. Острог : Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2015. 138 с.

Каймакова В.А.

здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня
Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ ДО ПРОФІЛАКТИКИ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, доцент І.А. Романова

Роботу присвячено теоретичному обґрунтуванню та експериментальній перевірці комплексу засобів професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів до профілактики девіантної поведінки молодших школярів у закладах загальної середньої освіти. Визначено сутність і компоненти готовності соціального педагога до профілактики девіантної поведінки молодших школярів.

Ключові слова: комплекс засобів професійної підготовки, профілактика девіантної поведінки, молодший школяр, заклади загальної середньої освіти, майбутні соціальні педагоги.

The work is devoted to the theoretical substantiation and experimental verification of a means of training future social pedagogues for the prevention of deviant behavior of younger students in institutions of secondary education.

The essence and components of social pedagogue's readiness for prevention of deviant behavior of younger students are determined.

Keywords: complex of training tools, prevention of deviant behavior, younger student, institution of secondary education, future social pedagogues.

Постановка проблеми. У нашому суспільстві набирають швидкі оберти негативні явища, які сильно впливають на дітей та на суспільство в цілому. Підготовка сучасного соціального педагога неможлива без формування готовності до профілактики різнобічних проявів соціально негативної поведінки дітей, а саме: агресії, правопорушень, ігроманії та інших проявів девіантної поведінки.

Аналіз наукових робіт дає підстави стверджувати, що проблема профілактики девіантної поведінки є актуальною і стала предметом дослідження багатьох як вітчизняних, так і зарубіжних науковців: М. Бурмаки, Е. Драніщевої, З. Зайцевої, Н. Максимової, В. Оржеховської, Є. Петухова, Л. Пилипенко, Т. Федорченко, М. Фіцули та ін.

Підготовка майбутніх соціальних педагогів до роботи з профілактики девіантної поведінки також широко висвітлена в наукових дослідженнях. Зокрема, одним із перших наукових досліджень, присвячених проблемі підготовки соціального педагога, була